

LABORATORIJSKE VEŽBE IZ FIZIKE
Julski ispitni rok

9.7.2015.

Popunjava student		Popunjava nastavnik					
Br. indeksa godina/broj	Prezime i ime	1	2	3	4	5	Σ
		6	7	8	9	10	

Napomena: Ispit traje 180 minuta. Prvih 60 minuta nije dozvoljen izlazak iz sale. Upotreba grafitne olovke, kalkulatora (koji nisu programibilni) i fakultetske vežbanke je dozvoljena.

Rešenja zadataka napisati **čitko** na unutrašnjoj strani dvolisnice. Rezultate upisati **čitko** u predviđena, označena polja. Broj poena koji nosi svako označeno polje dat je u uglastim zagradama.

Dežurnom nastavniku **predati samo dvolisnice sa zadacima**, a vežbanku poneti sa sobom.

1. Iskazati najbolju procenu tačne vrednosti mernih rezultata prikazanih u tabeli.

	Rezultat merenja x	Proširena kombinovana merna nesigurnost U_c	Broj značajnih cifara nesigurnosti U_c	Najbolja procena tačne vrednosti $(x \pm U_c)$ [ ]
[1]	25,374 mA	2,121 mA	1	(25 ± 3) mA
[1]	235,50 V	5,38 V	1	(236 ± 6) V
[1]	1364,68 mm	12,51 cm	1	$(1,4 \pm 0,2)$ m
[1]	57,62 kg	1,5 kg	1	(58 ± 2) kg
[1]	0,9561 k Ω	90,572 Ω	1	(960 ± 90) Ω
[1]	$3,527 \cdot 10^6$ J	$2,758 \cdot 10^4$ J	1	$(3,53 \pm 0,03) \cdot 10^6$ J

2. Brojne vrednosti prikazane u tabeli u decimalnom zapisu izraziti u naučnoj notaciji na zadati broj n značajnih cifara.

	Decimalni zapis	Broj značajnih cifara n	Naučna notacija
[1]	0,34025	4	$3,402 \cdot 10^{-1}$
[1]	17036	2	$1,7 \cdot 10^4$
[1]	0,00673	1	$7 \cdot 10^3$
[1]	837	2	$8,4 \cdot 10^2$
[1]	5782,187	3	$5,78 \cdot 10^3$
[1]	27,00	3	$2,70 \cdot 10^1$

3. Brzina tela koje se kreće ravnomerno pravolinijski (bez početne brzine) određuje se na bazi merenja pređenog puta s i vremena t za koje telo pređe put s . Nesigurnost merenja pređenog puta je u_s , a nesigurnost merenja vremena je u_t . Izvesti izraz za relativnu standardnu kombinovanu mernu nesigurnost merenja brzine u_v/v . Smatrati da su merenja pređenog puta i vremena međusobno nekorelisane veličine i da merenja nisu ponavljana.

[1] $v = s/t$	[1] $\frac{\partial v}{\partial s} = 1/t$	[1] $\frac{\partial v}{\partial t} = -\frac{s}{t^2}$
[2] $u_v = v \sqrt{\left(\frac{u_s}{s}\right)^2 + \left(\frac{u_t}{t}\right)^2}$		[1] $u_v/v = \sqrt{\left(\frac{u_s}{s}\right)^2 + \left(\frac{u_t}{t}\right)^2}$

4. Posmatraju se funkcije gustine uniformne i trougaone raspodele, $p_U(x)$ i $p_T(x)$, sa istom srednjom vrednošću μ i istom poluširinom raspodele a . Koliku vrednost imaju funkcije p_U i p_T u tački $x = \mu + a/2$? Koliku vrednost imaju koeficijenti proširenja k_U i k_T na nivou statističke sigurnosti od 100%? Kolika je verovatnoća da se x nalazi u intervalu $[\mu \pm a]$ u slučaju uniformne raspodele (P_U), a kolika je u slučaju trougaone raspodele (P_T)?

[1] $p_U(\mu+a/2) = 1/(2a)$	[1] $p_T(\mu+a/2) = 1/(2a)$	[1] $k_U = \sqrt{3}$	[1] $k_T = \sqrt{6}$	[1] $P_U (\%) = 100 \%$	[1] $P_T (\%) = 100 \%$
--------------------------------	--------------------------------	-------------------------	-------------------------	----------------------------	----------------------------

5. Na uzorku od 25 mernih rezultata merenja mase instrumentom rezolucije 1 g izražena je najbolja procena tačne vrednosti mase koja iznosi (25 ± 2) g. Za proširenu kombinovanu mernu nesigurnost usvojena je Gausova raspodela na intervalu statističke sigurnosti od 99,7%. Koliko iznose:

- a) standardna kombinovana merna nesigurnost u_C , standardna merna nesigurnost tip B u_B (za u_B usvojiti uniformnu raspodelu) i standardna merna nesigurnost tip A u_A ,
b) standardno odstupanje srednje vrednosti s_{x_s} , standardno odstupanje uzorka s i srednja vrednost rezultata merenja x_s .

[1] $u_C = 2/3$ g	[1] $u_B = 0,5/\sqrt{3}$ g	[1] $u_A = 0,6$ g	[1] $s_{x_s} = 0,6$ g	[1] $s = 3$ g	[1] $x_s = 25$ g
----------------------	-------------------------------	----------------------	--------------------------	------------------	---------------------

6. Pri eksperimentu određivanja gustine supstance u zrnastom obliku pomoću piknometra izmereni su sledeći podaci: masa supstance u zrnastom obliku $m_1=104,6$ g, ukupna masa piknometra napunjenog destilovanom vodom i supstance u zrnastom obliku $m_2 = 129,7$ g i masa piknometra u koji je stavljena zrnasta supstanca i koji je potom napunjen vodom do vrha $m_3 = 118,5$ g. Gustina vode je $\rho_0 = 999,5$ kg/m³. Koliko iznosi gustina zrnaste supstance ρ_x zaokružena na dve decimale? Rezolucija elektronske vage je 0,1 g. Za mernu nesigurnost tip B elektronske vage u_m usvojiti uniformnu raspodelu. Sve nesigurnosti izmerenih masa su jednake i međusobno nekorelisane. Nesigurnost gustine vode se zanemaruje. Rezultat iskazati u obliku $(\rho_x \pm U_C)$. Za proširenu kombinovanu mernu nesigurnost usvojiti Gausovu raspodelu na intervalu statističke sigurnosti 99,7%. Proširenu mernu nesigurnost zaokružiti na jednu značajnu cifru.

[0,5] $\rho_x = \rho_0 \frac{m_1}{m_2 - m_3}$ (izraz)	[0,5] $\rho_x = 9334,62$ kg/m ³ (brojna vrednost)	[0,5] $u_m = 0,05/\sqrt{3}$ g (brojna vrednost)	[0,5] $\frac{\partial \rho_x}{\partial m_1} = \rho_0 \frac{1}{m_2 - m_3}$	[0,5] $\frac{\partial \rho_x}{\partial m_2} = -\rho_0 \frac{m_1}{(m_2 - m_3)^2}$	[0,5] $\frac{\partial \rho_x}{\partial m_3} = \rho_0 \frac{m_1}{(m_2 - m_3)^2}$
[1,5] $u_{\rho B} = \frac{\rho_0 u_m}{m_2 - m_3} \sqrt{1 + 2 \left(\frac{m_1}{m_2 - m_3}\right)^2}$ (izraz)	[0,5] $u_{\rho B} = 34,12$ kg/m ³ (brojna vrednost)	[0,5] $U_{\rho C} = 100$ kg/m ³ (zaokružena vrednost)	[0,5] $(\rho_x \pm U_{\rho C}) [ ] = (9300 \pm 100)$ kg/m ³		

Popunjava student	
Br. indeksa godina/broj	Prezime i ime

7. Žica početne dužine $l = 385,00$ cm i prečnika $d = 0,98$ mm opterećena je tegom mase $m = 4$ kg. Izmereno apsolutno istezanje pri datom opterećenju iznosi 1,2 mm. Rezolucija instrumenta za merenje dužine žice i apsolutnog istezanja žice je 0,1 mm, a rezolucija instrumenta za merenje prečnika žice je 0,01 mm. Sve nesigurnosti izmerenih veličina su međusobno nekorelisane i za sve se usvaja uniformna raspodela. Izračunati modul elastičnosti žice i rezultat izraziti u obliku $E_Y \pm U_{E_Y}$. Za proširenu kombinovanu mernu nesigurnost usvojiti Gausovu raspodelu na intervalu statističke sigurnosti 95%. Proširenu mernu nesigurnost zaokružiti na jednu značajnu cifru. Gravitaciono ubrzanje zemljine teže je $g = 9,81$ m/s².

[0,5] $E_Y = \frac{4mg}{\pi d^2} \cdot \frac{l}{\Delta l}$ (izraz)	[0,5] $E_Y = 1,67 \cdot 10^{11}$ N/m ² (brojna vrednost u naučnoj notaciji na 2 decimale)	[3,5] $u_{E_Y} = E_Y \sqrt{\left(\frac{u_l}{l}\right)^2 + \left(\frac{u_l}{\Delta l}\right)^2 + \left(2\frac{u_d}{d}\right)^2}$ (izraz)	[0,5] $u_{E_Y} = 4,13 \cdot 10^9$ N/m ² (brojna vrednost u naučnoj notaciji na 2 decimale)
		[0,5] $U_{E_Y} = 8 \cdot 10^9$ N/m ² (zaokružena vrednost na jednu značajnu cifru)	[0,5] $(E_Y \pm U_{E_Y}) [ ] = (1,67 \pm 0,08) \cdot 10^{11}$ N/m ²

8. Koeficijent pravca optimalne prave dobijen pri merenju gravitacionog ubrzanja pomoću matematičkog klatna iznosi $a = 3,8591$ s²/m. Koliko iznosi izmerena vrednost gravitacionog ubrzanja g_M ? Rezultat zaokružiti na tri decimale. Ako je uslovno tačna vrednost gravitacionog ubrzanja za Beograd $g_{BG} = 9,806$ m/s², koliko iznosi relativna greška merenja ε_r . Brojnu vrednost relativne greške zaokružiti na 4 decimale, a njenu vrednost u procentima zaokružiti na jednu decimalu. Za π usvojiti brojnu vrednost 3,14.

[1,5] $g_M = \frac{4\pi^2}{a}$ (izraz)	[1,5] $g_M = 10,220$ m/s ² (zaokružena vrednost)	[1] $\varepsilon_r = \frac{g_M - g_{BG}}{g_{BG}}$ (izraz)	[1] $\varepsilon_r = 0,0422$ (brojna vrednost)	[1] $\varepsilon_r [\%] = 4,2$ % (zaokružena vrednost)
--	---	---	--	--

9. Koristeći metodu određivanja brzine zvuka pomoću Kundt-ove cevi, odrediti brzinu zvuka u metalnom štapu c_m , u vazduhu c_v (zaokružiti na celobrojne vrednosti) i Young-ov modul elastičnosti metala E_Y (zaokružiti na dve decimale u naučnoj notaciji), ako je štap načinjen od aluminijuma gustine $\rho = 2,7 \cdot 10^3$ kg/m³. Podaci dobijeni merenjem: broj Kundt-ovih figura $n = 10$, frekvencija generatora $\nu_g = 1200$ Hz, dužina metalnog štapa $l_m = 0,95$ m, dužina vazdušnog stuba $l_v = 0,75$ m. Ako je merenjem tačnijim instrumentom dobijena vrednost Young-ovog modula elastičnosti za aluminijum $E_{YT} = 7,2 \cdot 10^{10}$ N/m² (tabelarna vrednost), odrediti relativnu grešku merenja (u procentima, zaokružiti na jednu decimalu).

[1] $c_m = 4\nu_g l_m$ (izraz)	[0,5] $c_m = 4560$ m/s (brojna vrednost)	[1] $c_v = \frac{4\nu_g l_v}{n}$ (izraz)	[0,5] $c_v = 360$ m/s (brojna vrednost)
[1] $E_Y = c_m^2 \cdot \rho$ (izraz)	[1] $E_Y = 5,61 \cdot 10^{10}$ N/m ² (brojna vrednost)	[1] $\varepsilon_r (\%) = -22,2$ %	

10. Led mase 4 kg na temperaturi od -20°C nalazi se u posudi koja se zagreva grejačem konstantne snage od 1 kW. Proces zagrevanja se prati do trenutka kada se celokupna supstanca prevede u paru koja se zagreje do 120°C . Dijagram procesa zagrevanja i faznih prelaza prikazan je na slici. Odrediti:

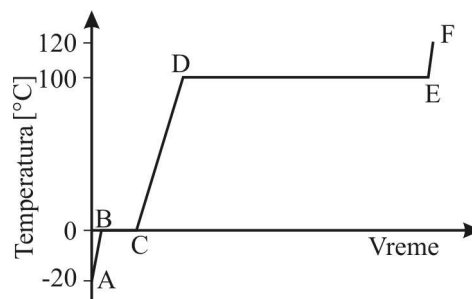
a) količinu toplote koju primi supstanca

u svakoj od sukcesivnih faza: Q_{AB} , Q_{BC} , Q_{CD} , Q_{DE} i Q_{EF} ,

b) vreme trajanja čitavog procesa t_{AF} . Rezultat izraziti

u sekundama.

Specifične toplote su: $2 \text{ kJ}/(\text{kgK})$ za led, $4,2 \text{ kJ}/(\text{kgK})$ za vodu i $2,1 \text{ kJ}/(\text{kgK})$ za vodenu paru. Toplota topljenja leda je $336 \text{ kJ}/\text{kg}$, a toplota isparavanja vode je $2260 \text{ kJ}/\text{kg}$.

[1] $Q_{AB} = 160 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)	[1] $Q_{BC} = 1344 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)	[1] $Q_{CD} = 1680 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)	[1] $Q_{DE} = 9040 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)	[1] $Q_{EF} = 168 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)
				[1] $t_{AF} = 12392 \text{ s}$ (brojna vrednost)